

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-645-4-15>

**ON THE CONSTITUTIONAL AND LEGAL ASPECTS
OF THE MARITIME SECURITY OF UKRAINE**

**ЩОДО КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ АСПЕКТІВ
МОРСЬКОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Kovban Andrii Volodymyrovich

*Candidate of Juridical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Civil Law Disciplines
Odessa State University
of Internal Affairs
Odesa, Ukraine*

Ковбан Андрій

Володимирович

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін
Одеський державний університет
внутрішніх справ
м. Одеса, Україна*

Аналіз наукових аспектів формування конституційно-правових засад морської безпеки України свідчить, що цей процес є надзвичайно складним, суперечливим і тривалим. Водночас, він має вирішальне значення та є необхідною умовою для забезпечення сталого розвитку суспільства і держави.

Актуальність морської безпеки України обумовлена пріоритетом національних інтересів, які, відповідно до Морської доктрини, формують матеріальні та інтелектуальні потреби у морській діяльності, що має бути реалізована за допомогою морського потенціалу. У науковому розумінні, національні інтереси – це стратегічно важливі цілі держави, що спрямовують її діяльність, підтверджуючи гостру необхідність вивчення цієї теми. Теперішній час значно актуалізував саме морський вектор національних інтересів нашої держави. Події, що тривають з 2014 року, не лише на суходільних територіях, але на прибережних морських просторах України проявила вагому недосконалість вітчизняного законодавства у сфері підтримання й захисту національного суверенітету, юрисдикції та суверенних прав держави у внутрішніх водах, територіальному морі, прилеглий, виключній (морській) економічній зоні та на континентальному шельфі.

Характерні риси Української держави закріплено в розділі I Конституції України є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава (ст. 1). Поняття «суверенна» полягає в тому, що вона є самостійною у вирішенні своїх внутрішніх справ, у зовнішніх відносинах є рівною серед рівних, не порушуючи при цьому прав і законних інтересів інших держав, а також загальновизнаних норм міжнародного

права. Державна територія України включає в себе кілька складників, це площа суходолу, обмежена державним кордоном, включаючи надра (до технічно доступних для геологічного вивчення й освоєння глибин), внутрішні води та повітряний простір над країною (атмосфера та прилегла частина космічного простору). Та територіальні води. Згідно з Конвенцією ООН з морського права – це акваторія моря, що прилягає до берега в межах 12 морських миль (22,2 км). Приписами статті 2 Конституції України встановлено, що суверенітет країни поширюється на всю її територію, яка в межах чинного кордону є цілісною та недоторканою. Суверенні права та юрисдикція України щодо морського дна виключної (морської) економічної зони та його надр реалізуються відповідно до законодавства України про континентальний шельф.

Морською доктриною України на період до 2035 року передбачаються наступні напрями регіональної співпраці: 1) її активізація у рамках Організації Чорноморського економічного співробітництва (далі – ОЧЕС); 2) участь у реалізації проектів програми TRASECA, що стосуються транспортної інфраструктури у Чорноморському регіоні та проектів, що стосуються використання транспортної інфраструктури в Чорноморському регіоні та спрямовані на створення надійної функціонуючого транзитного транспортного мосту, який поєднає держави Європи та Азії; 3) активізація участі України у регіональних організаціях з управління рибальством; 4) участь у реалізації проекту ЄС щодо екологічного контролю на морі відповідно до Рамкової Директиви ЄС про морську стратегію.

На сучасному етапі становлення України, як це неодноразово підкреслюється Морською доктриною [2; 73], особливого значення набуває фактор утвердження її як морської держави, виходячи з її просторових і геофізичних особливостей, місця та ролі у глобальній та регіональній системі міжнародних відносин. Україна здобула статус морської держави, зробивши вагомий внесок у розвиток мореплавства та вивчення Світового океану, а також завдяки сприятливому географічному положенню, зокрема, довжині морського узбережжя та площі водного простору.

Отже, розглядаючи Морську доктрину України, можна до системи морської безпеки України [2; 73] віднести ряд взаємопов'язаних складових, які визначають стратегічні напрями та принципи її забезпечення і функціонування. До таких складових слід віднести: забезпечення безпеки людини, суспільства та держави; органи, сили та засоби системи забезпечення морської безпеки; прийняття та реалізація управлінських рішень на загальнодержавному і регіональному рівнях щодо виявлення, попередження, протидії та ліквідації наслідків загроз морської безпеці.

Актуальними загрозами національній безпеці у сфері морської діяльності є: дії Російської Федерації як держави щодо дестабілізації обстановки в Азово-Чорноморському регіоні із застосуванням інформаційного, політичного, економічного та військового впливу, спрямовані на: легітимізацію тимчасової окупації території України, втрату суверенних прав і юрисдикції України в її виключній (морській) економічній зоні, а також визнання світовою спільнотою нового територіального розподілу; посягання на національні інтереси України на морі [1; 134]; перешкодження морегосподарській діяльності України тощо.

Основними принципами реалізації державної морської політики є: провадження морської діяльності з дотримання законодавства України та її міжнародних договорів [3; 89]; об'єднання зусиль, чітке розмежування повноважень та ефективна взаємодія з питань морської діяльності органів виконавчої влади; пріоритет політико-дипломатичних, економічних, інформаційних та інших невоєнних способів протидії загрозам з моря; пріоритет відродження військово-морського потенціалу країни; пріоритет забезпечення безпеки мореплавства, охорони людського життя на морі; підвищення рівня військово-морського потенціалу України до рівня держав Європейського Союзу і НАТО; захист права власності українського народу на природні ресурси континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України; провадження морської діяльності державами Чорноморсько-Азовського басейну за принципом рівноправності; поєднання інтересів і взаємна відповідальність держави і суб'єктів морегосподарської діяльності; збереження морського природного середовища, забезпечення екологічної безпеки, підтримання екологічної рівноваги та стале відновлення природних ресурсів моря; дотримання прав людини, яка працює в морі та на морському узбережжі, її соціальний захист; узгодження засад державної морської політики з інтересами соціально-економічного розвитку приморських регіонів.

Конституційно-правові аспекти морської безпеки України – це сукупність закріплених у Конституції та чинному законодавстві принципів, норм та інститутів, які регулюють діяльність держави, суспільства та окремих громадян щодо захисту національних інтересів України у морській сфері. Це фундамент, на якому будується захист: державного суверенітету (незалежності) у територіальному морі; суверенних прав у виключній (морській) економічній зоні та на континентальному шельфі; життєво важливих інтересів (судноплавство, видобуток ресурсів, екологія) тощо.

Література:

1. Доронін І. М. Національна безпека України в інформаційну епоху: правові аспекти : моногр. Київ : ТОВ Видавничий дім «АртЕк», 2019. 434 с.
2. Кузнецов С. С. Морська доктрина України: вимір загальнотеоретичної юриспруденції. *Правова держава*. 2020. № 37. С. 71–79.
3. Конституційно-правові засади національної безпеки України : монографія / В. О. Антонов ; наук. ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : ТАЛКОМ, 2017. 576 с.
4. Про затвердження Морської доктрини України на період до 2035 року // Постанова Кабінет Міністрів України від 7 жовтня 2009 р. (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2018 р. № 1108) № 1307. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1307-2009-%D0%BF#Text>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-645-4-16>

MARINE SPATIAL PLANNING AS A TOOL FOR IMPLEMENTING ENVIRONMENTAL SECURITY OF THE MARINE SPACE

МОРСЬКЕ ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ МОРСЬКОГО ПРОСТОРУ

Kupinets Larisa Evgenievna

*Doctor of Economics, Professor,
Chief Researcher of the Department
of Economic and Environmental
Development of Coastal Regions
State Institution "Institute of Market
and Economic and Environmental
Research of the National Academy
of Sciences of Ukraine"
Odessa, Ukraine*

Купінець Лариса Євгенівна

*доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник
відділу економіко-екологічного
розвитку приморських регіонів
Державна установа «Інститут
ринку і економіко-екологічних
досліджень Національної академії
наук України»
м. Одеса, Україна*

Сталий розвиток у сучасних умовах дедалі більше пов'язаний із потребою науково обґрунтованого управління морськими просторами. Зростання населення, глобальні кліматичні зміни та виснаження природних ресурсів формує виклики, які вимагають збалансованих управлінських рішень.